

Тақриз

ба автореферати диссертатсияи Кабирзода Зухро Одилшо дар мавзуи «Синтез, омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявӣ хосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳо», барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои химия аз рӯи ихтисоси 02.00.03-Химияи органикӣ

Ҳангоми омӯзиши равандҳои биохимиявӣ дар табиати зинда, таҳқиқоти нави биологӣ ва физиологии пайвастагиҳои фаъол аҳамияти калон дорад. Дар байни чунин пайвастагиҳо диққати махсус ба пайвастагӣҳое, ки дар асоси катехоламинҳо ҳосил шудааст, дода мешавад. Ин диққат ба он равона шудааст, ки дар замони ҳозира аҳамияти катехоламинҳо дар организмҳои зинда хеле хуб маълум шудааст, аммо инчунин тиб ба доруворихои нави, ки имконияти таҳқиқ ва таҷрибаи касалиҳои дилу раг ва вайроншавии системаи гормонии мунтазамро дорад, эҳтиёҷ дорад. Ба ғайр аз ин фаъолияти баланди доруворихое, ки дар таркибашон гурӯҳи гидроксиди ва аминӣ доранд ошкор карда шудааст. Аллакай қатори чунин пайвастагиҳо ҳосил карда шудааст, ки воқеъан омӯхта шудааст ё ин ки омӯзиши онҳо идома дорад.

Катехоламинҳо, асосан адреналин ва норадреналин ки аз ҳама бештар аҷиб аст, дар организм дар ҳуҷайраҳои мағзии қабати ғадуди болои гурдаҳо ва бофтаҳои асаб ҳосил мешавад.

Дар одамони калонсол адреналин тақрибан 10 маротиба зиёд нисбат ба норадреналин ҳосил мешавад. Ҳар яке аз ин гормонҳо дар ҳуҷайраҳои нави муайян нигоҳ дошта мешавад, ғайр аз ин адреналин аз норадреналин ҳосил мешавад ва консентратсияи он дар организм аз тарашшӯҳи норадреналин вобаста аст. Адреналин асосан дар ғадуди болои гурдаҳо ҳосил мешавад, норадреналин бошад дар ҳамаи системаи эҳсосии асабҳо дида мешавад, эҳтимолан барои он ки системаи асаб қобилият дорад ҳаракати адреналинро маҳкам кунад.

Тарашшӯхи катехоламинҳо дар организм доимо гузашта меистад, чунки катехоламинҳо дар таносуби химиявӣ хеле фаъол мебошанд ва дар организм дар ҳолати бетағйир муддати дароз монда наметавонанд. Микдор ва тарашшӯхи катехоламинҳо бо системаи асаби мунтазам идора карда мешавад.

Солҳои охир маълум шудааст, ки дар ҳолати хайҷон (стресс) дар организм микдори катехоламинҳо якбора зиёд мешавад, аз он ҷумла норадреналин. Бинобар ин имконияти пеш аз мӯҳлат ташхис намудани бемориҳои дилу раг аз он ҷумла инфаркти миокард пайдо гардид.

Вазифаи муҳими химияи биоорганикии муосир, тағйирёбии моддаҳои фаъоли биологӣ, ки алақай маълум аст бо мақсади паст намудани захрнокии онҳо, баланд бардоштани таъсири фоидабахшии онҳо, беҳтар намудани хусусияти онҳо ба ҳисоб меравад. Дикқати махсус ба ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидӣ дода мешавад, зеро ки пеш аз ҳама онҳо ба таъсири гузаронандагии моддаҳои фаъоли биологӣ мусоидат менамоянд.

Бинобар ин ҳангоми хондани автореферати Кабирзода З.О. маълум гардид, ки суҳан оид ба коркард ва такмили методикаи синтези ҳосилаҳои эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол бо катехоламинҳо, оид ба синтез, омӯзиши реаксияи байни эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол бо катехоламинҳо аз ҳисоби гурӯҳҳои аминӣ, карбоксилӣ, шароити оптималии синтез, рафти реаксия, тозагии моддаҳои синтезкардашуда, омӯзиши ҳосиятҳои физикӣ-химиявӣ, тасдиқ намудани сохт, таркиби пайвастаҳои ба дастовардашуда, ҷустуҷӯи роҳҳои дар амал татбиқ намудани онҳо ва бо мақсади ба даст овардани моддаҳои фаъоли биологӣ, суҳан меравад.

Дар баробари комёбиҳои арзишманди илмию амалӣ дар автореферат баъзе нуқтаҳои баҳснок ва тавсиявӣ ба мушоҳид мерасад, аз ҷумла:

1. Механизми реаксия дар шакли сарбаста оварда шудааст, ҳуб мешуд онҳо ба таври муфассал пешниҳод мегардид.

2. Оиди хосиятиҳои биологии катехоламинҳо дар кори мазкур гуфта шудааст, вале ба таври муфассал оиди истифодаи онҳо дар кадом соҳа маълумот оварда нашудааст.

Хулоса автореферати диссертатсияи Кабирзода Зухро Одилшо дар мавзуи «Синтез, омӯзиши хосиятҳои физикӣ-химиявии ҳосилаҳои нави эпи-, α -моно- ва α,γ -дихлоргидрини глитсерол дар асоси катехоламинҳо», бо мазмуну мухтаво, масъалагузорӣ, муҳокимарониҳои муфассал ва хулосабарориҳои амиқу дақиқ кори комили илмӣ ва таҳқиқоти пурра анҷомёфта мебошад. Мақолаҳои илмии чопнамудаи муҳаққиқ мазмун ва мӯхтавои асосии диссертатсияро инъикос мекунад. Автореферати диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон комилан ҷавобгӯ мебошад. Аз ин рӯ, Кабирзода Зухро Одилшо барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои химия аз рӯи ихтисоси 02.00.03- Химияи органикӣ сазовор аст.

Номзади илмҳои химия, дотсент,
декани факултети илмҳои табиӣ
филиали Донишгоҳи давлатии Москва
ба номи М.В. Ломоносов
дар шаҳри Душанбе

М.М. Акбарова

Суроға: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, кучаи Бохтар, 35/1
Филиали ДДМ ба номи М.В. Ломоносов
дар шаҳри Душанбе
Телефон барои тамос.: (+992 37) 2219982,
E-mail: Web: www.msu.tj
Имзои Акбарова М.М-ро бовар мекунонам:

Сардори ШСК ва КМ филиали Донишгоҳи
давлатии Москва ба номи
М.В. Ломоносов дар шаҳри Душанбе

С.М. Пирназаров